

ԳԱՅՐԵՆԻՔ

ՇԱՔԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ կը հրատարակուի ամեն Շաբաթ օր : — Բաժանորդագրութեան պայմանն են Պոլսոյ եւ Գուտաուաց համար քղրամարտութեան ծախքը միասին 50 դր2 : — Անցամասնայն մէկ հաւորդ Օսմ. ոսկի : — Ձեռնէ կը ծախուի 40 վարայի : — Ո եւ է գիր եւ համակ պէտք է ուղղել առ Տէր-Խմբագիր Մ. Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Մ. Սարրեան տպարանը, Մէրնան չորշու Բիւշտի Էֆէնտի խան քիւ 20 :

... Խմբագիր

Կը խնդրեմ որ հետեւեալ նկարագրական նամակ հրատարակել բարեհաճիք որ մասամբ իւրեք երկուշաբթի առուր ճէրիտէի մէջ պիտի մեկնուած էր Շէրիտմեան ստորագրութեամբ :

Շաբաթ օր մարտ 4 տեղական թերթերէն ոմանց մէջ ի շարս ազգային լրոց կարդացի որ վաղը կիւրակէ Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազան երեկոյեան քարոզ պիտի խօսի Պալատու Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ մէջ : Անիւ ընթերցող, կրնաս երեւակայել թէ ի՞նչ անգուսպ վախաք զգացի կարդալով հանրօգուտ ազգ մը : Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազան քարոզ պիտի խօսի Պալատու մէջ : Կուզէի որ շաբաթ գիշեր սահէր անցնէր վարկենական կերպիւ, մոգպետի մը կարողութիւնը ունենալ պարտ էր ինձ օրուան եւ գիշերուան ժամամիջոցները յեղաշրջելու համար, սակայն բարէ... անօգուտ գաղափար, եւ կարծես թէ, հակառակ կամացս, շաբաթ գիշերուան ժամերն կ'երկարածգէին, վարկենաներն ա՛միսները եւ ժամերն տա՛րիներ, քունըս ալ խռոված էր մտածելով միշտ թէ ի՞նչ նիւթ պիտի ընտրէ քարոզելու, նակայն իմն անխելքութիւն չէ միթէ՞ : Նիւթ կը պակսի Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազանի պէս բանիբուն եւ քաջավարժ եկեղեցականի մը, նմանօրինակ մտածմանց մէջ խորասուզեալ կիւրակէի արշալոյսը երեւցաւ, ի՞նչ տաժանելի բան, հիմա ալ անհամբեր էի երեկոյեան ժամերը :

Դու՞թեանց, վերջապէս աստ անդ դեգերելով ժամը Տին միջոցները եկեղեցի իջայ, եւ տեղեկացայ որ Սրբազանը դեռ նոր ժամանած էր Գըղը-Թօփրադէն, տաճարէն ներս մտայ, եւ մեկուսացեալ անկիւն մը քաշուած մնացի առանց գրեթէ ուրիշներէն նշմարուելու, եւ սկսայ դիտել շուրջս, ի՞նչ տեսնեմ, խուժք խուժք երկսեռ բազմութիւն մը կը դիմէին ի սրբավայրն ամենայն պարկեշտութեամբ, եւ ամենայն ակնածանօք, հուսկ ուրեմն գրեթէ ժամը ութ ու կէսն անցած նուիրական պղինձը սկսաւ հնչել հրաւիրելով մերձակայ քրքրատանց մէջ խռնուած բազմութիւնը որ կրկնապէս եկան ընուլ տաճարին թափուր վայրերն եւ գոգցես այս բարեպաշտ ժողովուրդ, աղօթելէ աւելի, Սրբազանը ունկնդրելու տենչանքն ունէին, ժողովրդեան մէջ հարցումներու ժխոր մը կը բարձրանար, հեաաքքիւր եղայ լսել, աղնիւ ընթերցող, ինձ հետ դու ալ փոխ տուր ականջդ, եւ պիտի իմանաս, եկա՞ւ Մելքիսեդեկ Սրբազանը, այո՛, այո՛, հաստատական պատասխանէ մը վերջ կը շարունակէին իրենց աղօթքը հանդարտ եւ անխռով սրտիւ, եւ ահա ճիշդ 9 էր երբ Զմիւռնիոյ նախորդ առաջնորդը, առաջնորդութեամբ տեղւոյն քարոզչին եւ քահանայից դասուն, Ս. տաճարն մտաւ, եւ յետ սովորական աղօթից, ըստ պատշաճի ժամերգութիւնք սկսան հանդիսաւոր կերպիւ : Անիւ ընթերցող, աւելբրդ կը համարեմ նկարագրել քեզ Սրբազան Հայրը, որովհետեւ քան զիս

քաջ կը ճանչես վարուք և բարուք և ակդրամբ հսկայ հասակ, այսու հանդերձ բարեձև, վայելուչ և պատկառելի մօրուք մը երկայն, փայլուն աչեր որ դիտողին կ'աւետեն թէ հեռո՛ւն, չատ հեռուն կը թափանցեն, ի մի բան գրաւիչ դիմադրութիւն մը կրնաս վերապահել քեզ, և ես դառնամ իմ խօսքիս: Յաւարտ եկեղեցական սուրբ պաշտամանց, Նորին Սրբազնութիւն բեմն ելաւ քարոզի, ազնիւ ընթերցող, գիտեմ որ ինձ պէս հետաքրքիր ես ամեն բան տեսնել ու լսել, երեւակայե՛, Պալատու լայնահաս տաճարը որ գրեթէ լի էր հոծ բազմութեամբ, բացարձակ ու խորին լուութիւն մը կը թագաւորէր անդ, այն առաւելան աւանակներին լուութիւն մը որ կրնաս թուել ժամացոյցի թիւթաքները, ես այս լուութիւն կը վերապահեմ այն ջերմ համակրանաց որ ներկայք կը տածեն Նորին Սրբազնութեան նկատմամբ, և ահա եթէ թող տաս ինձ, համառօտակի նկարագրեմ քեզ իւր քարոզին նիւթը որքան որ միտքս պահեցի, նախ ըսաւ «հունձք բազում» են, և մշակք «ակաւ» յետոյ համառօտ անցնելով այս խօսքերը, բուն բնաբան ընտրեց Աւետարանի սա խօսքերը. «որ խոստովանեսցի զիս առաջի մարդկան, խոստովանեսցայ և ես զնմանէ առաջի Հօրն իմոյ որ յերկինս է: Առաջին անգամն է որ կը լսէի Մելքիսեդեկ Սրբազանի քարոզը, և մեծ ախորժիւ կ'ունկնդէի, սուր ձայն մը, բառերն իրարու կը յաջորդէին ամենայն արագութեամբ և ամենայն կարգապահութեամբ, քարոզիչ Սրբազանը բեմբասացի մը ամեն հանգամանքները կատարելապէս իւրացուցած էր, յիշեց աւետարանական ճշմարտութիւններ որոց վկայեցին այն քանի մը խեղճ ու անուսումն ձկնորսները, և որոց համար ամեն ներդրութիւն ու տառապանք կրեցին մինչև իսկ զոհելով իրենց անձը, անոնց յաջորդեցին հազարաւոր նահատակներ, որոնք վկայ հանդիսացան ճշմարտութեան անվեհեր կերպիւ, առանց երբէք ընկրկելու սպառնալեաց առջև, ի վերջոյ եզրակացնելով խօսքը, ատենաբան Սրբազանը ակնարկ մը նետեց ներկայ ընկերական կացութեան վերայ, յորում միայն բերանով խոստովանիլ բաւական էր համարին առանց սրտովին զգալու այդ ճշմարտութեանց կարեւորութիւնը, որով ստույգութեամբ ու կեղծեօք ճշմարտութիւնը վերաւորած կըլլայ: Ծշմարտութիւնը, թէև համարաքայլ և ստույգութիւնը արագաթուիչ, սակայն հիանալի չէ՞ տեսնել որ ճշմարտութիւնը իւր դանդաղ ընթացքով, սակայն հաստատ քայլերով աւելի շուտ հասնի առաջի Աստուծոյ՝ որչափ ոտութիւնը, անոնք որ, ըսաւ ճշմարտութիւնը, գիտնալով հանդերձ, չեն խոստովանիր և կամ բացարձակապէս լռելով, մեղանշած չեն ըլլար առաջի Հօրն իմոյ որ յերկինս է, նոյն-

պէս մասնաւորաց մէջ ազատօրէն ճշմարտութիւնը խոստովանիլ, և ընդհանուրին առաջ ստելով, մեղանշած չեն ըլլար առաջի Հօրն իմոյ որ յերկինս է, կը յուսա՞ք որ, բարեպաշտ ժողովուրդ, այսպիսեալ ճշմարտութեան ձայնը խափանած լինին, ո՛չ երբէք, ճշմարտութիւնը արեգական ճառագայթներուն պէս կը ցողայ, ճշմարտութեան ձայնը խեղճի ձայնն է, սոյն դունակ շարունակեց իւր քարոզը նկարելով ընկերական արդի կացութիւնը իւր բացօրոյ գոյներով, և տեսեց ճիշդ երեք քառորդ, ձգելով ժողովրդեան սրտին մէջ ճշմարտութեան հուրը, սիրոյ ու համակրանաց հունձքը, եթէ ցաւալի դէպք մը կար, ազնիւ ընթերցող, որ չեմ ուզեր սքողել, քարոզի պահուն դասի մէջ հաւաքուած խումբ մը երիտասարդաց ծիծաղներն էին որք ներկայից դիտողութեանց արժանացան, ինձ հետ և դու մի դատապարտեր, ազնիւ ընթերցող, այդ վաւճառուն գլուխները, որովհետև չարասրտութեամբ չէր այդ, այլ առ Սրբազանն համակրանաց և զգացմանց անշարժութիւնը: Ժամը գրեթէ 10 ու կէս կար երբ եկեղեցիէն ասն ոք դուրս ելաւ տանելով իրենց հետ այդ գեղեցիկ աւուր քաղցր յիշատակը: Նորին Գերապատուութիւն երեկոյին Իւսկիւտար վերադարձաւ:

Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանամ որ Գում-Քաբուցիք և Կէտիկ-Փաշայի ժողովուրդք հանրագրեք պիտի մատուցանեն իրենց Թաղ-Խորհրդոյ, խնդրելով որ աղուհացի եօթնեկին մէջ իրենց եկեղեցւոյ մէջ ևս քարոզէ Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազան, Պալատցիք բարի օրինակ կը հանդիսանան իրենցսէ մեծադաս թաղերու, բարի նախանձ մ է այս, իցիւ թէ իրադործուէր, և ես ալ նոյն պատեհ առթիւ գաղափար մ'ընծայել ընթերցողացս Սրբազան Հօր այդ հոգեշունչ քարոզներուն նկատմամբ:

Մին փափաքողներէն Հայրենիքի ծաւալման

ԼԵՒՈՆ ԵԱԶՄԱՃԱՆ

9 Մարտ 1889

Սալմաթօմբուք

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՇԻՆԵԱՑ ԻՒՐ ՏՈՒՆ

Որչափ հիանալի այս վերտառութիւնը, այնքան ևս քաջալերական հրաւէր մը՝ մարդկային ընկերութեան զաւակաց որք յուսով կամին պնդիլ, զի իմաստութիւնը արդարեւ լոյսը կը սփռէ օր քան

գոր աշխարհի այնպիսի խորշերը, ուր խաւարը դա-
րաւոր ժամանակներէ անտի կը թաղաւորէր:

Բայց հասած է պահն ուր նա այլ ևս խա-
ւարին յաղթանակ տարած տիրէ. խաւարի որդիքը
անդունդի վէհէն, ընկերութեան զաւակները բիւ-
րաւոր վերքերէն, Աստարտից գերեալներն փրկել
խարխաբէն. փառք ուրեմն լուսոյ այս դարուն.
Ձի ահա այս կարգի զաւակն է այսօր Մեծ. Տօք.
Միսաք էֆէնտի Ճէվահիրճեանն, նա ինքն իւր ու-
սումն ստացած է Օսմանեան հայրագործով մեծա-
գոր տէրութեան բժշկական վարժարանէն, սակայն
արդարեւ հրաշալիք մ'են իւր գործերն. — Արա-
բիոյ սահմանի զանազան խորշերը, Ասիոյ ամեն
կողմերը մինչև Տերսիմի անմատչելի շղթաները իւր
բժշկական հրաշալիքները արտայայտելէ յետոյ,
համբաւ բարի թողով իւր հռչակաւոր անուան.
վերջերս և մեք բարեբախտութիւն ունեցանք զին-
քն ընդունիլ. սակայն աւաղ, աւաղ որ, ո՛ւշ
գտանք իւր ազնիւ անձնաւորութիւնը, և շատ
շուտ պիտի կորսնցնենք զինքը. վասն զի կը լսենք
թէ, ի մօտոյ Կ. Պօլիս կը վերագառնայ. Իսկ այս
կարճ ժամանակամիջոցի մէջ որ զինքն ունեցանք,
հետեւեալներն եղան իւր գործքերը.

Ա. Չմիլիգի Իւլպէկ թաղէ մանուկ Մերիկեանի
12 տարեկան 'ի մօրէ կաղ մի զաւակի վերայ գոր-
ծողութիւնով ոտքին կատարեալ ճշդութիւնը.

Բ. Գարբերդի Գէսրիկցի Գէորգ... անուամբ
19 տարեկան երիտասարդին 2 վայրկեանի մէջ քա-
րահանի գործողութեամբ ձուի մը համեմատու-
թեամբ քարին երեսը.

Գ. Գարբերդի Կէօլ գիւղացի Ապտուլլահ Հիւ-
սէյնի 11 տարեկան որդեակէն Աղաւնոյ ձուէ քիչ
մեծութեամբ 1 ու կէս վայրկեանի մէջ քարին գուրս
գալը.

Դ. Գարբերթի բրթաբնակ մի գիւղէ Աճօ ա-
նուն մի իւրտ կիսէ ձուի 1 ու կէսի մեծութեամբ
զարմանալի մի փայլուն քար հանուիլը 3 ու կէս
վայրկեանի մէջ.

Ե. Նոյնպէս քաղաքիս Եղեգի գիւղէն Համամ-
ճեան Հիւսէյնի աղայի յղի կնոջ հնգօրեայ անդրա-
դարձ մեռեալ մանկան երկուքի բաժնելով ման-
կարարձական գործողութիւն կատարելը.

Չ. Քաղքիս վերի Մեղրէ ըսուած թաղէն Ա-
հարօն անուն միամեայ պատանեկէն ակնթարթի
մէջ-մեծ լուբիայի մը մեծութեամբ կատարած քա-
րահանի գործողութեան խիստ հետաքրքրաշարժ
տեսիլը.

Ի. Քաղքիս Հիւսէյնիկ գիւղացւոց միոյն 4
տարեկան մանուկէ մը նուշեայ-շաքարի մեծու-
թեամբ քար մը առնուիլը ևն. և այլն.

Այս ամենը կատարեալ ակնատեսքս յանուն
մարդկութեան և ի պարծանս գիտութեան ստա-

ցիչ անձնաւորութեան, կը փութամք ի ճշդիւ
վկայութիւն. ահաւասիկ ազնիւ ընթերցողք պատ-
ուական թերթիս. ո՞րչափ ճշմարիտ է թէ գիտու-
թիւնը իւր յաղթանակը տարած է. Թէ գիտու-
թեան ստացիչք սկսած են վերաշինել մարդկային
ընկերութեան տաճարները և կանգուն պահել ա-
ւերեալները. թող անմահ լինի գիտութեան նա-
խաշաւիղներն և անմահանան նորա ստացիչներն.
յաղթանակ լոյսին, կորո՛ւստ յաւէտ խաւարին և
նորա որդւոց:—

Մէկը հօրեղբոր որդիս և, Պօղոս Մերվիկեան

Երկրորդը ես եմ, Գէորգ Շէյրանեան Գէսրիկցի
Եօրենքորդ տեսնելուս կը վկայեմ, Յովնանէս Շիշմանեան
Եօրենքորդ իմ զաւակս է, Հիւսէյնիկցի Գրիգոր Կոշտիկեան

ՀԱՌԱՉ ՊԱՆԴԻՏԻՆ

Գարնան յոյժ սիրուն զուարթ օրերը,
եւ կեանքանուէր անուշ հովերը.
Երբէ՛ք չ'են կարող զիս մխիթարել,
Իմ սրտի մռայլներն բարատել,
Ձի պանդուխտ եմ ես.

Մայիսի սիրուն գեղափայլ արօին,
Կարմրագոյն վարդն ու ձայն սոխակին.
Երբէ՛ք չ'են կարող իմ ուշ գրաւել,
Եղերգող քնարն իմ դադրեցնել.
Ձի պանդուխտ եմ ես.

Հեշտաբոյր հովեր գեղ առաւօտեան,
Քաղցր և սիրուն զեփուռն գարնան.
Իմ սրտի հեշտանք չ'են կարող ազդել,
Արեւոյ սիրան իմ հանդարտեցնել.
Ձի պանդուխտ եմ ես.

Ժպիտք և ակնարկ գեղանոյշ կոյսին,
Դեռածիլ վարդերն սպիտակ դէմքին.
Երբէ՛ք չ'են կարող հոգիս գրաւել,
Տխրագէ՛մ երեսն իմ ժպտեցնել.
Ձի պանդուխտ եմ ես.

Կ. Յ. Փ.

Տիվրիկ, 1 Յունվար 1889

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԿԱՆ ԴԱՍԵՐ

ԿՆՈՋ ԿՈՉՈՒՄԸ

Կինն ստեղծուած է ընտանեկան կենաց ու յարկին համար, որոյ հոգին, պարծանքն ու զարդարանքն է: Տան ներքին կառավարութիւնը ու մատակարարութիւնն իրեն տրուած է, ահա ասոր մէջ է կնոջ փառքն, որպէս նաև իւր ճակատադիրն:

Այս մթին բայց արդիւնաւոր կենաց ու հանգամանաց բնականաբար ճաշկն ունի կինը. ոսկայն կանանց ցեղին մէջ կը գտնուին ոմանք որ իրենց կոչումը կանգիտանան, կը կարծեն թէ հաճոյց համար միայն ստեղծուած են, կը սիրեն իրենց կեանքը մաշեցնել զարդարանաց, պարահանդէսներու և երեկոյթներու մէջ, փնտռելով անդերջանկութիւն, բայց չեն որոներ զայն այն տեղ, ուր իրականապէս կը գտանի իրենց երջանկութիւնը, պարտուց կատարման և ընտանեաց ներքին մասին մէջ է նորա երջանկութիւնը:

Կանայք ոմանք կը ցաւին այն համեստ բազդին վրայ, ուր դրած է զիրենք մարդկային ընկերութիւնն, և կերպեն արանց հաւասար իրաւունքներ ունենալ. բայց կը սխալին: Ի՞նչ պիտի ըլլար, կը հարցնեմ, ոչ միայն հասարակաց բարքը, նոյն իսկ տան տնտեսական ներքին վիճակը, եթէ կանայք մեր ժողովոց մէջ աթոռ ու ձայն ունենային, եթէ բեռնաւորութիւն հասարակային բեռներով, կամ նախադահէին ու դատէին դատարանաց մէջ:

Կնոջ վստահուած է ընտանեաց ամենէն պատուական բանն՝ տղայոց դաստիարակութիւնը և անդամոց երջանկութիւնը, արդեօք անոր դերը մեծ ու բարձր չէ՞. և բաւական՝ իւր սրտին ու կարողութեան:

Բաղդատենք նախ և առաջ առն դիրքը կնոջ դրից հետ, յորմէ պիտի տեսնեմք թէ կինը երբեք իրաւունք չը պիտի ունենայ անոր բաղդին բաղձալու:

Ներկային ու ապագային համար իւր ընտանեաց գոյութեան պատճառաւ այրն բեռնաւորեալ է. ամեն կերպ հոգերու, չարչարանաց և փառամոլութեանց յանձնած է ինքզինք: Ո՞րչափ վշտաց, տառապանաց, նոյն իսկ ամթալից վիճակներու կը հանդուրժէ դառնուկի պէս մինչև որ գործի մը գլուխ անցնի երբ անգործ է, քանի՞ անարժան մարդոց շողոքորթութիւններ պիտի ընէ՞ անոնց աչքը մանկելու համար եթէ պէտք ունենայ անոնց:

Հացի մը փարայ ճարելու համար, իւր ընտանիքը ապրեցնելու համար, ինքզինք նետած աշխարհային ովկիանոսին մէջ, մրդկի առեն լողալով կը ջանայ եղերքն հասնելու, ոչ թէ ինքն ապրելու համար, այլ ուրիշները ապրեցնելու համար: Ինք իրեն համար չապրիր. արտաքին զբաղումները իւր վայրկեանները զրաւած են, ցերեկ ատեն եթէ դիպուածով իւր տան առջևէն անցնի, ժամանակ չունենար ներս մտնելու ու մի քանի հանգիստ բոլորէն անցնելու, վայելելու համար իւր ընտանեաց քաղցրութիւնը, երեկոյին յոգնած տուն կը մտնէ, միջոց չունենար զբօսալի ժամեր իսկ անցնելու, մտածումներ զինք յափշտակած են, քանի մը ժամ քնանալով հազիւ յոգնութիւնը կրնայ առնուլ....

Իսկ ընդհակառակը, կնոջ զբաղումները տան մէջ են միայն, արտաքին չը լինելով այնչափ ծանր չէ անոր պաշտօնը. իւր զբաղումները միշտ քաղցր և միակերպ լինելով, կրնայ պահել իւր հոգւոյն պարզութիւնը, իւր բարոյական ոյժը և սկզբունքները, կրնայ միթարել իւր ամուսինը և մեղմացնել կենաց դառնութիւնները: Իւր օրերը կը սահին հանգարտութեամբ իւր ընտանեաց մէջ, և կը հռչակէ զանոնք հաղար գործերով ու առաքինութեամբ: Համբաւը չը պիտի խօսուի մատեններու մէջ թէպէտև, յաջորդք իւր յիշատակը չը պիտի պահեն թէև, բայց առաքինութիւնը մեծ օրերու պէտք ունի՞, չէ՞ մի որ համեստութիւնն կուտայ իրեն ամենէն մեծ փառքը, և չը նմանի՞ր այն ծաղկանց որոց գոյնը լաւ կը պահուի և հոտը լաւ կը գացուի արևուն կիզիչ ճառագայթներէն զուրկ ազօտ մթութեան մը մէջ:

Իւրեանց կենաց երեք պայմանաց տակ կանայք կրնան իբրև աղջիկ, իբրև ամուսին կամ իբրև մայր ներդրածել արանց վրայ, և արամքը ընկերութեան մը վրայ աղղեցութիւն մը, որ յաճախ աննշմարելի լինելուն համար նկատողութեան չ'առնուիր: Ժողովրդոց և ընտանեաց յաջորդական սերնդոց բարոյական յառաջդիմութիւնը իրականապէս կանանց դաստիարակութենէն կախումն ունի: Զանչցուած է թէ հասարակաց բարքը միայն կանանց բարքերով կրնան կաղմուիլ, քանի որ կանանց միջամտութեան ու յարաբերութեան մէջ ստեղծուած են մարդիկ: Ներքին կեանքի մը բնազդմամբ կինն չը պակեցներ իր դիտողութիւնը ու ուշադրութիւնը մինչև իսկ տան ամենամանր և նուրբ գործոց մէջ: Ամենէն լաւ արուեստագէտ և կիրթ հայրն իրօք ոչինչ կրնայ ընել իւր զաւակաց կրթութեան մէջ, եթէ իրեն չ'աջակցի իւր կինն համախոհութեամբ: Մայրն է որ կը սովորեցնէ իր զաւակաց ճաննալ ու սիրել զԱստուած, ինքն է որ զանոնք կընտանեցնէ բարոյական սովորութեանց,

կարգապահութեան, աշխատասիրութեան, քաղաքավար և համեստ կերպերու, որոց օրինակը ինքը գործնականապէս կուտայ: Ինքն է նաև որ մայրական ճարտարութեամբ գիտէ օգուտ քաղել ամեն պարագայէ իմաստութեան և կանխատեսութեան գործնական դասեր անոնց տալու: Համար, միշտ կը ջանայ բարոյականի և աշխատասիրութեան սէրը վառ պահել անոնց մէջ, աղայք ի նմանէ է որ կրնդունին բարութեան կամ չարութեան գաղափարները, և այս գաղափարք ու սկզբունք, այս կրթութիւնը դորձ մարդ կրնդունի այն կնոջս՝ յորմէ ծնած է, երբէք չը պիտի եղծուին անոր սրտէն:

Չափահաս վիճակի մէջ այրն դեռ կը հպատակի կնոջ ազդեցութեան, ինչ փոփոխութիւն, տարբերութիւն և ներգործութիւն կը կրէ մարդ, երբ կը միանայ կնոջ ամուսնութեան սրբազան կապերով: Նա կը համակերպի երբեմն կնոջ չար կամ բարի ոգւոյն: մարդուն սովորութիւնք, իւր հանգամանաց աստիճանք, իւր դործոց մէջ նուազ իմն աւելի կարգապահութիւնը, իւր յարաբերութիւնք, իւր կցորդութիւնք և ամեն ինչ՝ կախումն ունին գրեթէ ամբողջովին իւր կնոջ ոգիէն ու հանգամանքներէն, նոյն իսկ տան ներքին մասին մէջ ալ: Կինն է որ իւր վարքով ու ընթացքով բնակարանը իրեններուն քով հեշտաւ կամ անտանելի կը դարձնէ: Կինն է որ կրնայ պակսեցնել կամ աւելցնել իւր մուտքը, պատրաստել իւր ապագան, քանի որ ինքը բեռնաւորեալ է նիւթական հոգերով, բոլոր այն մանրամասն բաներով՝ որ կը կազմեն տունը: Ըստ իւր բնաւորութեան եթէ տնտեսագէտ կամ չալլ է, աշխատասէր կամ ցոփ, սիրելի և բարի, կամ կծու բնաւորութեան տէր, կինը կը հարստացնէ կամ կը կործանէ իւր տունը, իւր ընտանիքը երջանիկ կամ ապերջանիկ կը ընէ: Որովհետև կառավարութեան երջանկութիւնը օերտիւ կապուած է ընտանեաց երջանկութեան, ուստի կանայք են կառավարութեանց երջանկութեան կամ դժբաղդութեան պատճառը:

Այո՛, կանայք և օրիորդք, ձեր կոչումը ազնիւ է, ձեր պաշտօնը մեծ է, կինը իւր պարտականութեան մէջ թերի գտնուած պիտի լինէր, մեծ մեղք մը դործած պիտի ըլլար, եթէ անփութ գտնուելով չը ջանար ուսանելու ինչ որ կը նպաստէ իրեն՝ իւր գեղեցիկ և վսեմ գործին մէջ:

Ն. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՈՒՂԵՒՈՐ ՈՒԹԻՒՆ ՇՈՒՐՋ ԶԼՈՒՍՆՈՎ

ԹԱՐԿԱՆՆԵՑ Բ. Մ. ՊՕՏԱՅԵԱՆ

Հռչակաւորն ժիւլ վէշնի Ուղեւորութիւն յերկրի ի Լուսին անուն հետաքրքրաշարժ փպասանութեան շարունակութիւնն եղող սոյն վէպը կը վաճառուի բոլոր գրավաճառաց քով:

Գին 8 զրուշ

ԳԱՏԿԵՐ

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ

Հարց եւ պատասխանիք ի Ս. Գրոց

Գատուելի Ստեփան վարժապետ Արիկեան, Կեսդարեա արևոր և ծերունի ուսուցիչն Զմիւռնիոյ Ազգ. վարժարանաց, այս անուամբ ընտիր գրքքոյկ մը հրատարակած է Արև. Մամուլոյ տպարանէն, Գաւառին Կրօն. Ժողովոյ արտօնութեամբ և արդեամբ ու ծախիւք Զմիւռնիոյ հայ բարերարաց:

Իւր բնատուր պերճախօսութեան և բազմամեայ փորձառութեան կը կարծեմք յուսալ որ լաւագոյն և օգտակար պիտուին եղած լինի այն: Հետեւաբար բոլոր հայ բանասիրաց հետ, եկեղեցւոյ անկախութեան և իրաւանց պաշտպան ու անշահախնդիր հայերու ուշադրութիւնն կը հրաւիրեմք որպէս զի այդ կերպով սատարած ու քաջալերած լինին միանգամայն ազգային աշխատաւորաց մէկ հնազոյնն:

Կը ծախուի. ի գին 5 դահեկանի

ՄԱՐԻԱ ԹԷ ՀԱՅԱՆՈՅՇ

Ժամանակակից իրական վէպ մը ի Ռուսիոս

Գրեց Տօքթ. Կ. Յ. Փաշաեան

Թերթիս մէջ ասկէ առաջ տպագրեալ սոյն գործիկ վիպասանութիւնն, որոյ հրատարակութիւնն այլ և այլ պատճառներով չէինք կրցած ամբողջացնել, այս անգամ Ս. Նիկողոսեանի հրատարակութեամբ հատոր մը կազմելով կը ծախուի Վահրամ Մարգարեանի կեդրոնական գրատունն, և ուրիշ հայ դրավաճառաց քով:

Գին 5 դահեկանի

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱՐԱԿԱՆ ՊԱՆԷՐ

Էպոստիա և Զեմիրե

Հեղինակութիւն Տիգրան Զուխաճեան էֆէնտի

Այս ընտիր գործը որ նշանաւոր Զուխաճեանի հանճարին արդիւնքն է, կը վաճառուի Պահճէ-Քարու Համիտիէ ճատտէտի Յովսէփեան էֆէտիին գրատունը:

Գին 10 զրուշ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Տիգրանակերտէն 2000է աւելի ստորագրուած հանրագիր մը եկած է ի Պատրիարքարան որով կը խնդրեն Գեր. Փիլիպպոս եպիսկոպոսը իրեն առաջնորդ Տիգրանակերտ ղրկել:

Մեր ստացած մասնաւոր տեղեկութեանց նախելով, Գեր. Փիլիպպոս եպիսկոպոսի ի Տիգրանակերտ վերադարձը գրեթէ անկարելի եղած է առայժմ:

Աղեքսանդրիոյ Տ. Ղևոնդ պանդուխտ քահանայի դէմ գանդատագրեր հասած լինելով ի Պատրիարքարան, Ազգ. Վարչութիւնը եզրկոտոր առաջնորդ Գեր. Տ. Մատթէոս Ս. Արք-եպիսկոպոսի տնօրինութեան յանձնեց սոյն խնդիրը: Տ. Մատթէոս եպիսկոպոս սոյն քահանան իւր պաշտօնին մէջ վերահաստատելու համար հրահանգ ստացած լինելով նախապէս Ազգ. Պատրիարքարանէն, բողոք բարձած և հրաժարական տուած էր հեռագրաւ: Ազգ. Վարչութիւնը ինչպէս բնական էր, ստիպուեցաւ Տ. Մատթէոս եպիսկոպոսի հրաժարականը մերժել և Տ. Ղևոնդ քահանայի հեռացումը հարկ դառնց:

Կաթողիկոսական Յանձնաժողովը հինգշաբթի օր ի Ղալաթիա գումարուեցաւ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ինչ ինչ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ:

Ազգ. Ժողովոյ ներքին կանոնագրոյ սրբագրութեան համար կազմեալ Յանձնաժողովն ալ գումարուեցաւ ուրբաթ օր ի Ղալաթիա ընդ նախագահութեամբ Մայր դիւանի: Յանձնաժողովը երկար խորհրդակցութիւն մ'ունեցաւ Սահմանադրութեան և ներքին կանոնագրի տարբերութեանց վրայ, և ճշգրտով խմբագրելի կանոնագրին հիմերը հետևողութեամբ Ազգ. Սահմանադրութեան, յանձնարարեց Վսեմ. Ստեփան փաշայի նոյն իմաստով ծրագիր մը պատրաստել և Յանձնաժողովոյ ներկայեւ որ կրկին անգամ պիտի գումարի երկու շաբաթ վերջը:

Եւդոկիոյ Պատրիարքական Փոխանորդ Արժ. Տ. Եղիշէ Մ. վարդապետ Այվազեան այո շաբթու իւր պաշտօնատեղին պիտի ուղևորի:

Քաղ. Ժողովը չորեքշաբթի օր ի Ղալաթիա գումարուելով ուշագործեան առաւ Կիլիկիոյ Ս.

Կաթողիկոսին կողմէ ներկայացեալ ինչ ինչ առաջարկութիւններ որ Սոյ ժառանգաւորաց վարժարանի կը վերաբերէին, և որոշեց հարկ եղած դիւրութիւնը ընծայել:

Տնտեսական Խորհրդոյ անգամ կարգեց, Մեքեան Եղիազար և Տանձիկեան Ստրգիս էֆէնտիները:

Պատրիարքարանի պաշտօնէից համար որոշեց հանգստեան թոշակ սահմանել և այս մասին հարկ եղած կանոնագրութիւնը պատրաստելու համար մասնախումբ մը կարգեց Պատրիարքարանի գլխաւոր պաշտօնեաներէն:

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ երկրորդ կարգի Օսմանիէի պատուանշան շնորհել Էսայեան Աշուաշուք Յովհաննէս էֆէնտիի և երկրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան Մադսուտեան Վսեմ. Սեպուհ էֆէնտիի և Աշուաշուք Էսաեան Մկրտիչ էֆէնտիի:

Երուսաղէմի Պատրիարք Ամեն. Տ. Յարութիւն Սրբազան երէկ Օրթագիւղ Մադսուտեանց ապարանքն այցելելով, Վսեմ. Սեպուհ պէյը շնորհաւորեց:

Շնորհակալութեամբ ստացանք Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ մի օրհնութեան և քաջալերական կոնդակ, որ Հռոմայ պապին կոնդակին առթիւ Հայրենիքի մատուցած ծառայութիւնները գովելով, հայրական խրատներով կ'օրհնէ ու կը քաջալերէ:

Սոյն կոնդակը պիտի հրատարակենք յառաջիկայ թուով:

Տ. Մեքիսեդեկ Արք-եպիսկոպոս Մուրատեանց հինգշաբթի օր Ազգ. Պատրիարքարան ելաթալով Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հետ տեսակցեցաւ:

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը չաբաթ օր Բ. Դուռն ելաթալով, Դատական գործոց նախարարին հետ տեսակցեցաւ ի մասին Ազգ. պատմութեան դասագրեանց:

Քաղ. Ժողովը Ազգ. Ժողովոյ յառաջիկայ նստին պիտի ներկայէ կեդրոնական սնտուկի ելմտացոյցը: Ազգ. Պատրիարքարանի մի քանի կարևոր պաշտօնէից ամսաթոշակաց վրայ յաւելումներ եղած են:

Մայր-Եկեղեցւոյ Քաղ. Խորհուրդը նկատելով որ իւր կողմէ մատուցեալ առաջարկութիւնը ի

մասին եկեղեցւոյ մատակարարութեան անգործագրելի կը մնան, պարտաւորեցաւ խմբովին իւր հրաժարականը մատուցանել երէկ առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Աշխատասիրեաց

Բ. Մ. ՊՕՋԱՃԵԱՆ

Հետեւողութեամբ հոգակաւոր քերականաց
Լառուսի, Կէռարի, Պռաշէի եւ Լառիվէ Ֆլէտիի

Սոյն ընդարձակ քերականութիւն իւր մէջ կը բովանդակէ Գրանսերէն լեզուի բոլոր կանոններն ու սկզբունքներն, հանդերձ գործնական հրահանգներով, եւ այնպիսի օգտակար ծանօթութեամբ որք ցարդ կը պակսէին ուրիշ քերականութեանց մէջ: Մայրաքաղաքիս գլխաւոր վարժարանք սոյն գործը գնահատելով, արդէն ընդունած են իրենց ուսմանց ծրագրին մէջ:

Գին 7 դահեկան

Դիմել Կեդրոնական գրատուն, Ձագմագճըլար թիւ 56:

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ Թ Ո Ւ Ա Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Ընդարձակ

ՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

Աշխատասիրեաց

Յ. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ՄԱՍՆ Բ.

Մանկավարժական նոր եւ դիւրութեամբ եղանակաւ եւ պարզ դիւրամբունելի ապացուցութեամբ կը խօսի հետեւեալ նիւթոց վրայ:

Ձափք, կշիռք եւ դրամք:— Տարնորդական կոստրակք:— Յատկութիւն թուոց:— Հասարակ կոստրակք:— Թուրքիոյ հին եւ նոր չափուց եւ կշռոց լայնատուութիւնը:— Թուրքիոյ հին եւ նոր չափուց եւ կշռոց գինեւորութեան լայնատուութիւնը:— Իւրաքանչիւր դատի վրայ հրահանգք եւ գործնական խնդիրք, ընդամենն իւր 500:— Ձանազան ցուցակներ, են. եւ այլն:

Գին 5 դրուշ

— 166 —

ԺԲ.

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

«Եթէ սէրը երբեմն յիմար
կը դարձնէ մեզի, կան դրժ-
բաղդութիւններ ալ, ուր սէ-
րը միայն կ'արգիլէ զմեզ յի-
մար դառնալէ»:

«Սրտակից եւ մտերիմ բարեկամ

«Պ. Կարապետ Պէօշէնց, յիշմիածին»:

«Իրտողութիւններդ զորս տղայական
կը համարէի եւ որ սիրտս այնքան կը խո-
ցէին, ո՛հ... այժմ ամեն ինչ ձեր կամքի
համաձայն կընթանայ»:

«Պիտի խոստովանիմ ձեզ. վերջին
գրոյդ պատասխանելու միջոց չունենալով,
ինչպէս որ դրութենէս ալ պիտի իմանաք,
զձեզ անպատասխան թողուցի. իմ վիճակ
ազգից ի վեր, աւա՛ղ, չատ փոխուած է.
ձգենք անցեալի օխտը յիշատակները,
ներկայս պատմեմ որ անցեալն եւ ապա-

— 167 —

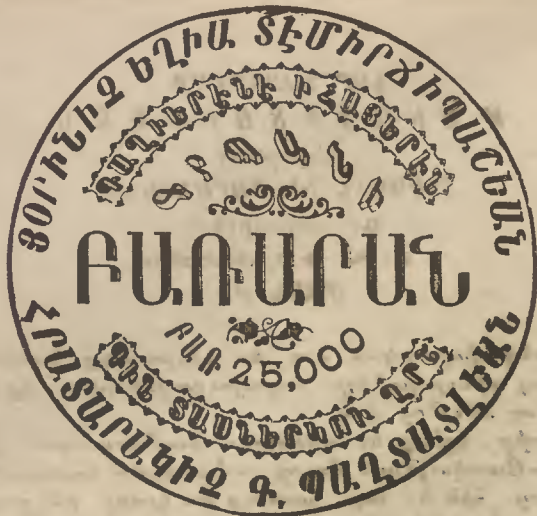
գայն իւր մէջ կը բովանդակէ, այո՛, ներ-
կաս...»:

«Ձիս «խիստ փոխուած» պիտի գտնես,
ինչ որ կըսէիր երբեմն... Նոյն խալ ես ալ
չեմ գիտեր իմ այս տարօրինակ փոփոխու-
թեան պատճառը. փոփոխութիւն մը որ իմ
բոլոր մտածումներ եւ իմ բոլոր խորհուրդներ
հիմն ի վեր տապալեց... բայց ի վերայ այսր
ամենայնի իմ իճակէս խիստ գոհ եմ»:

«Կենացս փոփոխումը լսելով անշուշտ
կիմանաս իմ սիրոյ փոփոխումն ալ. զի լաւ
գիտէիր թէ իմ էութիւն սիրոյ ծաղիկներ
է հիւսուած փունջ մ'էր»:

«Հոգւոյս միակ պաշտելին, սրտիս մի-
ակ հատորը... ա՛հ, անմեղ Մարիեա՛ մե-
ռաւ ինձ համար... ծնողական բարբարոս
բռնութեան զոհ դնաց... այո՛, Մարիեա
անձնասպանութեամբ սիրոյ զոհն եղաւ...
Այս ծանր գոյժը իր քաղցրիկ շրթանց կը
թողում տալ որ երբեք վատ խորհուրդ
մը չէին երկնած, այո՛, կը թողում որ ին-
քը խօսի իւր սիրավառ շնչով... որ երբե-
մն զիս այն հրահրեց եւ տակաւին կը բոր-
բոքէ զիս իւր անմոռանալի յիշատակը...»:

«Իւր վերջին գիրն կը խրկեմ քեզ»:

Սոյն ֆուտսոլային Գրական Բառարանն հակառակ իւր փոքր ծաւալին ու համեմատ գնոյն՝ կը պարունակէ գրեթէ մեծ բառագրոց չափ բառ եւ ոճ։ Անձուկ միջոցի մէջ հեղինակն յաջողած է յաճախ զետեղել աշխարհաբար բառերուն եւ ոճերուն քով՝ զբարար համանիշներն ալ, որք անհրաժեշտ են մատենագրական գործոց թարգմանիչներուն։ Ի հարկի բառերուն տաճկերէններն ալ դրուած են, որպէս եւ անկանոն արտասանութիւնք։

Սոյն նիւթական ու բարոյական առաւելութիւններէն զատ՝ կարեւոր թերի մ'ալ կը ընու Գրական Բառագիրքս, որուն կցուած է պատմական, աշխարհագրական ու դիւցարանական անուանց բառարան մը։ Բառագիրքսին վերնագրեալ հատուած մ'ալ՝ ուր համառօտիւ կ'աւանդուին բառակազմութեան կանոնք՝ եղական գործ մը կը կացուցանէ Գրական Գրական Բառագիրքը։

Գինն է միայն 12 դահեկան։

Կազմեալ Անգղիական հաստատութիւն կազմով

ՆՈՐ ԱՂՕԹԱԳԻՐԳ

ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Համառօտ եւ փոքրիկ Աղօթագիրք մը որ շատ յարմարութիւն ունի ընտանեաց համար եկեղեցւոյ մէջ գործածելու, եւ կը պարունակէ օրուան ամբողջ աղօթքներն։

ՏԵՐ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. Յ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ

ՏԵՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ — Մ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

— 168 —

չեմ ուզեր անցեալի տխուր յիշատակով մը ներկայիս երջանկութիւնը վրդովել... «մատանի» մը, խօսքկապ մը բաւ է ինձ անոր յիշատակը իմ սրտի մէջ անջինջ պահելու համար... երանե ի անցեալի մը երանեալ հին օրերը ի յուշ ածելու։

«Կինն փոփոխամիտ է», կ'ըսէ հեղինակ մը, «Սէրը փոփոխական է», կ'ըսէ Էօթէն Սիւ...։

«Համոզումներու և գաղափարաց փոփոխումը ընդունած էի, և կը հաւատայի թէ՛ ինչպէս որ իմ վրայ ալ փորձած եմ, հաստատ համոզումէ դուրսացած կարծիք մը կրնայ անհետանալ աւելի զօրաւոր համոզումի մը տակ և հինին տեղը նորը բուն կը դնէ մտքիդ մէջ... սակայն երբեք հաւատացած չէի թէ բուն սէր մը գաղափարաց և համոզումներու պէս կրնայ փոփոխիլ... բայց բարեբաղդաբար ըսեմ, ատոր այդպէս ըլլալն ևս փորձով հաւատացի... իրողութիւն մ'է այս՝ չկրնար ուրացուիլ, այլ պատճառն մեկնել անհրաժեշտ է ինձ...։

«Միայն կարծիք կը յայտնեմ. «էբը ինչպէս որ վայրկենական ապաւորութիւն»

— 165 —

մէջն, բայց է՞ր այս արտասուքներ...։

Պատասխանն սէկ բառի մէջ կարելի է ամփոփել «անցեալէն յիշատակ» մը, սիրային յիշատակներ։

Ժամը գիշերուան երկուքն էր, նաւակըն որ այս երկնային հոգիները կը կրէր արծաթափայլ ջրերը ճեղքելով և նետի պէս սահելով անցաւ ու անհունութեան մէջ անհետացաւ...։

Դէպ ի ո՞ր...։

Լուսինն միայն ականատես եղած էր։

Կոյսին ճակատը «ծիւնածաղիկ» մը և երիտասարդին մատը «մատանի» մը կը զարդարէր։

Կոյսը «մատանւոյն» կը նայէր սիրապիլ և երիտասարդն «ծիւնածաղիկ»ին։ Եւ գիշերուան լուսութեան մէջ հոգւոց խորեքէն «վա՛հ» մը միայն հանեցին։